

Aug. 11, 1961

ה'תשכ"א, כ"ט מרחשון, א"ת

הגרייץ סולובייצ'יק: "הנני מרגאה בתנועת המזרחי ונאמו לה בלב ונפש"

(מתוך שלושה מכתבים)

אגרתו על שולחני. צחוק עשה לי ידידי בשלחו אלי את המודעה כאילו אני כופר בזכויותי ה"היסטוריות" של המזרחי ובפעולותיו הכבירות לי מען א"י הדתית. אפילו אם יבוא אדם ויעמיד חמה באמצע הרקיע אל ישמע אליו אם יאמר לו כדברים האלה. בעדי המזרחי מהווה לא רק מפלגה פוליטית, שעל חשבונה צריכים לנו לזקוף מתוך רגשי תודה וחכרת טובה הרבה הישגים בדבר ימי בנין הארץ, אלא גם תנועה גדולה, בעלת השקפת עולם חובקת השקיים שוחחה גם בגולה. חוץ לגבולות הארץ. תפיסת עולם זו ה"מבטאת את אמונתנו בנצח היהדות — מכריזה על עמידתנו האיתנה בתוך טבורו של העולם המודרני, על יפיו וכיעורו, גדלו, תפאו ואכזריותו. הסואן והגועש, החורג והכובש, מלא עוז וגבורה מדעית-טכנולוגית אבל גם שחצנות מבהילה. וזוהי מוסרית וטומאת הנפש.

אין אנו זויים מעולם זה ואין אנו פורשים לקרן זיית. ואין אנו מוכנים ליהפך כחה דתית שהפקירה את הצבור למין הצלת יהידים. אין אנו בונים תיבה כמו נוח בשעתו. אנו מתפללים בעד הדור כולו. רוצים אנו לטהר עולם זה ולקדשו בעיני הנצח המתמידים בטהרתם ותפארתם. בתוכם הסרני סצנדנטי ובשלוותם האלוותית בתוך סופת המיט" מורפחות ששמה התקרמות. אנו מאמינים, כי היהדות — בכחה לתת משמעות ותכלית, ערך וכיוון לחיים המודרניים על כל רבוי גוניה. אין אנו מפחדים את המתחדש בכל תחומי הקיום ומ שוכנעים אנו, כי עלה נעלה ונוכל לו. לתפיסת עולם זו אני נאמן בכל מאדי. המזרחי דיול בת ואני אפשר לאמר כי אני בועט ח"ו בו?

לולי המזרחי שהיה לנו לא היתה היהדות ה" נאמנה משתלבת בבנין הארץ ובתקומת המדינה. תנועה זו כתבה פרק מפורא כדברי ימי ישראל והצילה את כבודנו. דברים כאלה אמרתי וחזיתי עליהם מאה פעמים ואחת. כל חברי, תלמידי וידידי יודעים את הרהורי בנידון ידך. אולם מפעם לפעם ישנם שינוי גישה ביני ובין מנהיגי התנועה בארץ. ברם, אין הבדלים ואין אלה מספקיעים את זיקתי לתנועתנו. החלוקים נוגעים רק באמצעים ובפרטים. מים רבים לא יוכלו לכבות את החיבה שיש לי לתנועה זו ולקברניטית. לאמיתו של דבר, כל מה שכתבתי הוא בגדר מושכלות ראשונים. אני חוזר עליהם עוד הפעם כדי להרגיע את רוח ידידי.

★

במכתבו אל מר יצחק גולדשלאג, מזכיר המרכז העולמי ועורך "יומן העתונות" נאמר בין השאר:

...אני קורא את "יומן העתונות" בהתענינות מרובה, ומדי קראי בו אני מוצא דברים חשובים ומענינים... אני יודע כי הרבה בקראם ביומן זה חזרו בתשובה והודו לי, כי אי אפשר לתאר א"י דתית אם לא נכיר טובה לתנועת המזרחי והפיה"מ ולא נודה כי המה עמדו בפרץ והטביעו את חותם הדת על הישוב החדש. לפי דעתי צריך היומן לצטט מהעתונות החילונית ולהבליט את כל הש" קפתייהם המשנות. אינני ח"ו מתכוון לשם קיטר רוג (אדוני יודע את גישתי לבעיית אהדות ישראל) אלא לשם קיום משרם: "לעולם ירוץ אדם לראות פני מלכי עולם" שאם יזכה יבחין. יראו נא הקוראים וישתכנעו, כי עצמאות פוליטית עדיין אינה מזדהית עם עצמאות רוחנית וגאולה רוחנית. וכי א"י דתית נתתן רק ע"י יסורים.

בבקשה למסור ד"ש לכל חברינו מנהיגי ה" תנועה, הנני מאחל להם הצלחה בכל מעשיהם. נא לאמר להם, כי לא עזבתי את תנועתנו ו לא שכחתי. הישקפת אדם השקפת עולמו? היעזוב את שאיפתו? ...

במכתבו אל מר ש. ז. שרגאי כותב ה" גאון ר' יוסף דוב סולובייצ'יק שליט"א:

— — — ביחס לאגרתו האחרונה גופא דעובדה הכי חווי. העתונאי נכנס למעוני אחרי שעורי ב" ישיבה שארך כשעתיים. לכתחילה שוחחנו על אירועים מקומיים (כאן ובארצות הברית), בימים בהם עמדו פוליטיקאים אחדים בקשרי מלחמה עזה (מלחמת "מצוה" כמובן). עם הרבנים הצעירים הב" רי הסתדרות הרבנים ושפכו עליהם קיתון של רותחין, עלבון וזלזול וגידוף וכדי ביוון וקצף. שאלני על אותה ההתנקשות והשבת כי נפשי קצה בדרכים עקלקלות כאלה ואני מחייב את הפוליטי קנים (אשר בשמה של אגודה פלוגית או אלמונית ידגלו) המכונים את היהדות החרדית בריש גלי, הדגשתי: אין אני אומר שאין הרבנים הצעירים טועים מפעם לפעם, ברם כוונתם היא עפ"י רוב רצויה ובלעדס היה זרם הריפורמה שוטף את ה" עולם היהודי כאן מתחילתו עוד סופו. המה ה" עומדים על המשמר ומגינים על קדשי ישראל ותחת לקרבם ולהנחותם באהבה, משתמשים פוליטיקנים אלה באמצעי השמצה ובתכסיסים גועלים ומחללים את שם שמים בפרהסייה. באותו מעמד אמרתי שאי אפשר לי להצטרף לשום תנועה אף אם היא מלאה חכמים וסופרים כלימון אם היא מנסה להעמיד את הדת על-תלה על-ידי ידוי אבנים והפצת כתבי פלסתר. אחר-כך נסובה השיחה על-דבר האורתור דוכסיה בארץ-ישראל. חזרתי על דברי כי גם בארץ ישראל צריכים להזהר פן נכשל בבחינת אמצעים בלתי הגונים לשם הגנה על הדת. דומני שהוטפתי כי אחד הנימוקים שהניעוני להספח אל המזרחי—הפעל המזרחי היא הנהגת תנועה זו בנימוס ובדרך-ארץ כלפי יריביהם הפוליטיים. אמרתי כי מפעם לפעם אני מקבל עתוני תנועות חרד" יות אחרות ואין אני קורא בהם משום שמלאים המה דברי בלע בנוגע למתנגדיהם. בדבר חקיקה דתית ביטאתי את דעתי כי אין אני מאמין שעלולה היא להביא גאולה רוחנית לתועים ולטועים. רק עבודה רוחנית-חינוכית תחולל נפלאות. לו הייתי בארץ ישראל אמרתי הייתי נלחם במישור ה" לגיטימבי רק על אפשרות (פוליטית וכספית) מלאה של חינוך דתי בכל השלבים ולא הייתי מותר אף על קוצו של יוד אף אם היו מעניקים לנו כל מיני הנחות בתחומים אחרים. במישור זה הייתי משתמש בכלל: "יהרג ואל יעבור".

ביחס לחוקים אחרים אין אני משוכנע כי עזרה פורמלית-מדינית תחוק את מעמד הדת, כיוון שאין אני בן ארץ-ישראל (השעמתי את הנקודה) אי אפשר לי להשמיע את דברי. אין בני חו"ל צריכים להתערב בענינים הפנימיים בארץ. אינני זוכר בדיוק את כל תוכן השיחה. מעולם לא השתמשתי בניבים כמו "התביישתי" או בנוסחת הכותרת "פוסל את הדתיים". אין ניבים אלה מצויים ב" אוצר מילי. אדרבה, הדגשתי, בשיחותי כי על אף שינויי דעה שישנם ביני ובין מנהיגי התנועה בנוגע לתכסיסי מלחמתנו לשם הגנה על הדת, הנני מתגאה בתנועת המזרחי ונאמן לה בלב ונפש. היא התנועה היחידה העוברת במערכות המלחמה ואינה פורשת לקרן זיית ומפקירה את הציבור היהודי והיא אשר הצילה את כבוד היהדות החר" דית בתקופה האחרונה, כי אלמלא תנועה זו לא היה רישומה של יהדות זו ניכר בבנין הארץ ותקומת המדינה, מאורעות פלא כדברי ימי ישראל. הנני כותב דברים אלה לא לשם הצדקה אלא כדי להאיר את עיני ידידי בנוגע לתוכן שיחתי.

★

במכתבו אל שרה-סעד ד"ר יוסף ברוך כותב הרב סולובייצ'יק: בשובי הביתה מואשינגטון הבירה מצאתי את